

R. L. Vreeman en J. W. Sprenger : Voetbal een onveilig beroep - verbetering arbeidsomstandigheden dringend noodzakelijk

Voorzover in Nederland wetenschappers zich met de sport bezighouden is die inbreng vrijwel steeds gericht geweest op verbetering van de sportprestaties. Slechts een enkele keer gaat men op systematische wijze in op die aspecten van sport en sportbeleid die niet uitsluitend prestatieverbetering ten doel hebben. Des te betreurenswaardiger is het, dat waar wel sprake is van een bijdrage op dit onderontwikkelde terrein — zoals het artikeltje 'Spelverruwing en overheidsbeleid' in de mei-aflevering van dit tijdschrift — het niveau niet zelden bedenkelijk is. Het thema dat Stokvis aansnijdt, de ruwheid van het spel binnen ons betaald voetbal, verdient een betere behandeling.

In het kort staan we stil bij de voornaamste analyses en conclusies van Stokvis en geven we aan waarom een dergelijke aanpak geen bijdrage vormt aan de oplossing van vraagstukken waarvoor het betaald voetbal zich gesteld ziet. Vervolgens doen we een poging de problematiek van de ruwheid en mogelijke verruwing van het spel te plaatsen binnen het bredere kader van de arbeidsvoorwaarden en arbeidsomstandigheden in het betaald voetbal. In dat kader komen ook de verantwoordelijkheden van de verschillende overheden ter sprake.

Spelverruwing gedachtenspinzel of bedreiging voor werknemers?

Ruw spel hoort bij voetbal. Het is overigens een verschijnsel waarvan het bestaan niet duidelijk is. De toenemende verontrusting op dit gebied moet worden toegeschreven aan het stijgende aantal ondeskundige (t.v.-)kijkers en moralistische overheidsfunctionarissen. Clubbestuurders gaan met deze opvatting mee teneinde overheidssubsidies aan de toch al niet rijkbedeelde betaald voetbal organisaties niet te verspelen. Dat is in het kort de analyse die Stokvis maakt. Een conclusie die nergens onderbouwd wordt. Het is dan ook niet meer dan een individuele gedachten van de auteur.

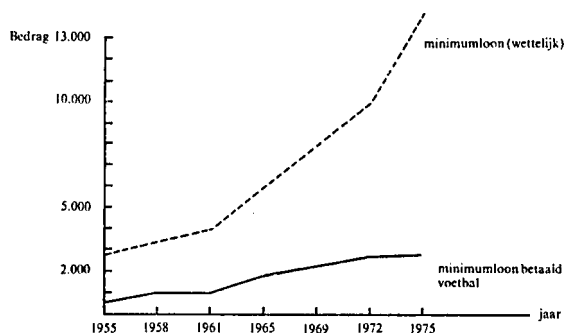
Stokvis' artikel is grotendeels een poging enkele achtergronden te schetsen waarbinnen zijn opvat-

ting zou kunnen passen. Al dadelijk springen twee voorbeelden in het oog die illustreren hoe gering zijn werkelijke kennis van de bedrijfstak is. Zo leidt hij uit de daling van het totaal aantal toeschouwers in het betaald voetbal in het seizoen 1973/74 ten opzichte van zes seizoenen daarvoor de slechte financiële positie van de meeste verenigingen af. Hij vergeet daarbij dat gedurende die periode het aantal betalende clubs afnam van 57 naar 37.¹ Het gemiddeld aantal toeschouwers per club is dan ook niet gedaald maar juist gestegen van 5715 naar 6023 per wedstrijd.² Het gaat dus niet aan als een van de oorzaken van de slechte financiële positie van de meeste clubs een daling van het aantal toeschouwers aan te voeren. Hooguit is de stijging per wedstrijd te gering gebleken. Belangrijker is de tweede misvatting die de schrijver huldigt. Dat is waar hij zich ongenueanceerd aansluit bij de mythe van de aanzienlijke salarisstijgingen in het betaald voetbal. Het gebrek aan nuance van een dergelijke uitspraak moge blijken uit de grafische voorstelling van de ontwikkeling van de minimumlonen in en buiten de bedrijfstak, alsmede uit de weergave van de gegarandeerde inkomens (de mogelijke inkomsten uit premies derhalve buiten beschouwing gelaten) in het seizoen 1974/75 (zie vlg. blz.).

Als het al zo is dat de inkomens aanzienlijk zijn gestegen, dan geldt dat slechts voor een zeer beperkte groep. Bij de 'armlastige' clubs is deze salariscategorie nauwelijks of geheel niet vertegenwoordigd. Als verklaring voor de slechte financiële situatie van clubs verliest deze stelling daarmee veel van haar kracht.

R. L. Vreeman studeerde Arbeids- en Organisatiepsychologie aan de Rijksuniversiteit te Groningen. Is thans medewerker van de Stichting NVV-Jongerencontact. **J. W. Sprenger** studeert Andragologie aan de Gemeentelijke Universiteit te Amsterdam en is verbonden aan de Henri Polak Stichtings, het scholings- en vormingsinstituut van het NVV. Samen met de Vereniging van Contractspelers werkten zij aan het onderzoek *Voetballen als beroep, arbeidsvoorwaarden en arbeidsomstandigheden in het betaald voetbal* (1976).

Ontwikkeling minimum loongrens in betaald voetbal, vergeleken met landelijke ontwikkeling van wettelijk minimumloon

Gemiddeld gegarandeerd inkomen per BVO

gegarandeerd inkomen	aantal BVO's eredivisie	aantal BVO's eerste divisie
0— 5.000 gulden p.j.	1	5
5.000— 7.500 p.j.	1	5
7.500—10.000 p.j.	1	2
10.000—20.000 p.j.	5	1
20.000—30.000 p.j.	4	1
30.000—50.000 p.j.	—	—
50.000 en meer	2	—

In het vervolg van zijn artikel kwalificeert Stokvis spelverruwing in het betaald voetbal in feite als een gedachtenspinsel. Veel meer dan een uitspraak in de krant van Mr. J. Masman voert hij daarvoor niet aan. Wie wil weten of er sprake is van spelverruwing zou zich meer dan op toevallige meningen moeten baseren op feitelijk onderzoek. Verscheidene mogelijkheden dienen zich daarbij aan: een onderzoek naar ziekteverzuim wegens blessures bij de betreffende bedrijfsvereniging, een benadering van de clubartsen waarin gevraagd wordt naar oorzaak, intensiteit en ontwikkeling van blessures, een vergelijkende analyse van aantal en aard van wedstrijdovertradingen gedurende een aantal seizoenen. Zo'n aanpak is belangrijk omdat de veiligheid van de mensen die het beroep uitoefenen in het geding is. Stokvis' bewering dat 'een vrij grote mate van ruwheid' eigen is aan de aard van de sport zelf, raakt kant noch wal. Een voetbalwedstrijd hoeft niet noodzakelijk ruw te zijn. Ook bijna de helft van de vaste stadionbezoekers — door Stokvis zelf geciteerd — is die mening toegedaan. De grote ver-

schillen in de mate van ruwheid van wedstrijden en het onderscheid tussen clubs dat onder meer tot uiting komt in de ranglijst van de zogeheten Fair Play Cup onderstrepen dat ruw spel geen innerlijke noodzaak is bij betaald voetbalwedstrijden.

Zonder diepgaand in te gaan op de vraag of betaald voetbal te ruw is of ruwer wordt, moeten we constateren dat het een beroep is dat betrekkelijk onveilig is. Uit de volgende cijfers blijkt dat. In het seizoen 1974/75 waren 53 spelers uit de eredivisie door blessures langer dan vier à vijf weken arbeidsongeschikt. Die blessures leverden het volgende beeld op:

Langdurige blessures eredivisiespelers seizoen 1974/75

aard van de blessure	aantal spelers
lies	10
meniscus	8
breuk/kneuzing voet, arm, hand, been	7
enkel	6
knie	5
achillespees	4
dijbeen	3
rug	3
spierscheuring	2
onderbuik	1
afgekeurd	4
	53

Schatten we het aantal spelers dat in het betreffende seizoen regelmatig in het eerste elftal van een eredivisieploeg uitkwam op 288 (18 x 16), dan komt dat neer op een ziekteverzuim boven vier weken van bijna 10 %.

Voor een juiste benadering van deze cijfers zouden we een vergelijking moeten maken met de omvang van het ziekteverzuim van meer dan vier weken onder Nederlandse mannen tussen 15 en 35 jaar in beroepen van overeenkomstige zwaarte. Dat zou een onderzoek op zichzelf vragen, omdat dergelijke gegevens niet voorhanden zijn bij de instanties die zich met de registratie van ziekteverzuim bezighouden. Een bedrijfstaking, waarin 1 van de 5 werknemers in één seizoen met ernstig letsel is uitgeschakeld kan onveilig genoemd worden, dat staat in elk geval vast.

Achtergronden van ruw spel en de verantwoordelijkheid van de overheid

Voor het hoge ziekteverzuim in het betaald voetbal is meer dan één oorzaak aan te voeren. Te denken valt aan aard en intensiteit van trainingen en wedstrijden (bv. overbelasting van spieren en gewrichten), kwaliteit van de medische begeleiding, alsmede de arbeidsomstandigheden (bv. de toestand van het veld). Vast staat dat ook ruw spel een (belangrijke) veroorzaker is.

Wat zijn de achtergronden van ruw spel in het betaald voetbal? In willekeurige volgorde zijn dat de spelregels, de interpretatie van die spelregels ofwel de wedstrijdleiding, de tactische ontwikkelingen binnen het voetbalveld (mandekking, speelveldverkleining). Nog twee andere achtergronden hangen nauw samen met het werknemerschap van spelers en trainer, de wijze van leiding geven en het beloningssysteem. De wijze waarop door de trainer leiding wordt gegeven hangt samen met de kwetsbare positie waarin hij verkeert. Bij onvoldoende resultaat (lees: wedstrijdpunten) loopt hij het risico snel op straat te staan.⁵ Deze druk kan zich manifesteren in een onverantwoord opjagen van de spelers en het aansporen tot gebruikmaking van ongeoorloofde middelen. Ook het beloningssysteem dat zich binnen het betaald voetbal heeft kunnen handhaven en dat mede is gebaseerd op prestatiebeloning kan ruw spel in de hand werken. Welk een aanzienlijk gedeelte van het inkomen door middel van premies moet worden verdiend wordt duidelijk als we vaststellen dat bij 40 % van de clubs de helft of meer van het salaris uit premie-inkomsten bestaat. Verlies van een wedstrijd houdt in dat geen premie wordt verdiend. In een onderzoek onder 33 van de 37 Nederlandse betalende clubs constateerden wij een verband tussen het aandeel van de premie in het loon en de positie die de betreffende club innam op de ranglijst voor de Fair Play Cup. Dit wijst erop dat de kans op ruw spel groter is naarmate het premie-aandeel in het totaalinkomen groter is.⁶ Anders dan Stokvis, die er in feite voor pleit de ogen te sluiten voor het verschijnsel ruw spel, menen wij dat aan het gevaar van ruw spel wel degelijk zwaar moet worden getild. Niet vanwege overheids-subsidie of tevredenheid van het publiek, maar in de eerste plaats met het oog op de veiligheid van de werknemers. De overheid heeft op dit terrein wel degelijk een taak. Niet door het treffen van

zware sancties tegen individuele spelers die zich aan ruw spel bezondigen, zoals de Ministers Van Agt en Boersma zich dat voorstellen.⁷ De overheid zou actief moeten bijdragen aan een beleid gericht op verbetering van arbeidsvoorwaarden en arbeidsomstandigheden van de werknemers in het betaald voetbal, zodanig dat een maximale veiligheid van de spelers gewaarborgd is. Dat zou betekenen: een evenwichtiger inkomensbeleid, terugdringen van het premiestelsel, verbetering van de (para-)medische begeleiding, versteviging van de rechtspositie van trainers, zorgdragen voor een verantwoorde opleiding van trainers en spelers. De bijdrage van de Rijksoverheid zou zeker dienen te bestaan uit een normalisering van de arbeidsverhoudingen binnen het betaald voetbal en het bevorderen van de afsluiting van een CAO, waarbij een aantal veiligheidsbevorderende maatregelen wordt vastgelegd. Voor de lagere overheden, die op dit moment gezamenlijk zorgen voor een aanzienlijke subsidiëring van het betaald voetbal, is eveneens een belangrijke taak weggelegd. Zij zouden moeten komen tot een veel eenduidiger subsidiebeleid. Een beleid dat zich zou moeten baseren op uitgangspunten die een verbetering van het personeelsbeleid bij de Nederlandse betaald voetbal organisaties beogen.

Noten

¹ *Voetballen als beroep*, onderzoek van de VVCS, 1976, Uitgeverij de Vrieseborch te Haarlem, blz. 30, 31.

² *Betaald Voetbal*, beleidsplan van het bestuur betaald voetbal van de KNVB, blz. 5.

³ *Voetballen als beroep*, VVCS, 1976, blz. 86. (BVO = betaald voetbal organisatie).

⁴ *Algemeen Dagblad*, 24 december 1975.

⁵ 'Steeds meer trainers op de werklozenbank', Wim Sprenger, Ruud Vreeman, *De Groene Amsterdammer*, 20 augustus 1975.

⁶ *Voetballen als beroep*, VVCS, 1976, blz. 86 t/m 94.

⁷ Verg. *Handelingen 1971 der Nederlandse Juristen-vereniging*, deel 1; *De Contractspelers*, officieel orgaan van de Vereniging Van Contractspelers, beroepswielrenners, draf- en rensportprofessionals, september/oktober 1975.

R. Stokvis:

Antwoord aan Vreeman en Sprenger

1 Geringe kennis?

Dat het met het minimumloon van contractspelers droevig gesteld is, doet niets af aan het feit dat de transferbedragen en salarissen van topspelers enorm gestegen zijn.

Het wegvallen vanaf 1971/72 van Tweede Divisieclubs met geringe bezoekersaantallen heeft uiteraard het gemiddelde bezoekersaantal van de resterende clubs doen stijgen. Dit is echter een statistische stijging die niet tot uiting komt in meer bezoekers. In feite is het gemiddelde gedaald van 6549 in 1971/72 tot 6027 in 1973/74.

2 Onderzoek

Terwijl ik juist pleit voor een onderzoek (pg. 120, 2e alinea) schrijven V. en S. dat ik de ogen wil sluiten voor spelverruwing. Kunnen zij wel lezen?

Van het soort onderzoek dat V. en S. voorstellen staat de onbetrouwbaarheid in de criminologie al jaren vast. Overtredingsstatistieken zijn zowel produkt van feitelijke gebeurtenissen als van het scheidsrechtersbeleid. Noot 11 diende om de wisselvalligheid daarvan te illustreren.

Het lijstje van langdurige blessures slaat op niets. Zolang onduidelijk is welk deel door ruw spel veroorzaakt is en of dit aandeel in de loop der jaren toegenomen is, had het net zo goed achterwege kunnen blijven.

Het is een vorm van verblinding om te ontkennen dat voetballen, met de risico's van vallen, botsen en aangeschoten worden, een vrij ruwe sport genoemd dient te worden.

De invloed van betaling (werknemerschap) op spelverruwing dient alleen al gerelativeerd te worden omdat klachten over spelverruwing vóór 1954 (invoering semi-professionalisme) ook voorkwamen. C. Miermans (Voetbal in Nederland, pg. 150) signaleerde dergelijke klachten voor de periode rond 1920. Klachten over verruwing lijken voor te komen als de hele maatschappelijke situatie van het voetbal verandert. Op dergelijke veranderingen in deze tijd heb ik willen wijzen.

3 Conclusie

De kritiek van V. en S. is minder zinnig dan het uitstekende boek 'Voetballen als Beroep' waaraan zij meewerkten.